

Z novim izdanjem «Ehre des Herzogthums Krain» je svet spoznal Valvazorja. Sedaj je prezanimiva knjiga v rokah skoro vsakega izobraženega Slovenca. Gotovo je to že časten spomin zanj. Pa menim, da ni zadosti. Stavijo se spomeniki in vzdavajo plošče vsem zaslužnim možem: ali bi se ne spodobilo, da bi domovina slovenska postavila dostojen spomenik tudi svojemu Valvazorju? Dvestoletnica njegova nas letos kliče in vabi: Valvazor mora do-

biti dostojen spomenik! Pred leti so že klicale «Novice» in mi le ponavljamo njih besede. Res, da mož tolike slave, kakor Valvazor, ne potrebuje spomenika iz kamena ali bronca, dela ga delajo nesmrtnega. Ali sramota je, če nima znamenja kraj, kjer počivajo njegove kosti. Naša domovina ne sme tega trpeti. Ni mu treba velikega spomenika. Mal spomenik zadostuje — z jednim napisom, z jedno samo besedo —, in ta je: «Valvasor». To ime pové vse.

Valvazorju

ob dvestoletnici njegove smrti.

Pred dvesto leti, trudni sin,
Na smrtno posteljo si legel;
Objemal te je ljub spomin,
Da vzvišen smoter si dosegel,
Plašila ni te hladna smrt:
Domovje svoje si proslavil,
Spomenik časten mu postavil,
Ki nikdar mu ne bode strt.

Rodil možé je drugi svet,
Ki dom so svoj hvalili glasno;
Pozabljeno je mnogo let
Domovje naše stalo krasno,
Pozabljeno, dokler tvoj duh,
Goreč za dom, goreč za vedo,
Izlil ti znanja ni v besedo
Za vse ovire slep in gluh.

Za gradom grad se kaže nam
Na skali, nad vodó, na gori;
Krog njega stolpi, božji hram,
Mostovi in sijajni dvori.
Na steni ščit, oklep in šlem,
Izklesan grb in meč nabrušen,
V dvorinah vitez mnog navdušen
In mnog obraz, prelep očem.

Dvorjanki mili se do tal
Mrjoč ljubezni vitez klanja,
Na mandolini pevec zal
O slóbodi, o časti sanja.
V gospódo grajsko s kmeti vred,
V plemičev igre, v hude boje,
V podzemske ječe, v hlapcev roje
Štrmi osupli nam pogled.

V zatišju temnih se smerek
Belé zidovi samostana,
Molitve glas in zvončka jek
V svetišče vabita zemljana.
Preproste žene in možjé,
Pobožne tudi grajske hčere,
Z vezjó spojeni jedne vere,
Tu mirno našli so srcé.

Pri péči tóplo, zunaj led,
Brni dekletu nov kolovrat,
Kranjici mladi pravi ded,
Kakó je stoglav zmaj in stovrat
V krnico zvlekel grajsko hčer,
In kaj oči so njéga zrlé,
Ko je nastavljal samostrle,
Sam vrag je vodil poljšjo zver.

Na vasi se Gospodov dan
Glasi napev iz grl veselih.
Gorenjcev poje zbor močan
V kastorcih, pečah snežnobelih.
Ozri se nam na jug oko!
Tam v róbačah in rapah mehkih
Pod lipo vrsta pleše lehkih
Mladenek narodno koló.

Od svetlih rek, iz trgov, mest,
Kjer roka pridna se pregiblje,
Blagó dó belih nosi cest,
Na valih ladija se ziblje;
Do meje vodi nas korak.
Tam polje moči krvni curek,
Tam pleni in požiga Turek,
Kar je pridelal naš očak.

Studenee spremljamo solzâ,
 Ki lice kmetu je omakal,
 In Kacijanarja, moža,
 Ki je sovražno kri pretakal.
 On, strah in groza turških trum,
 Napadnike je često zdrobil;
 Naposled njega ugonobil
 Drugóv je črt, vladarjev sum.

Gomilo kopal je Turčin
 Očetov domu, dedov nadam,
 A vstajal je za sinom sin:
 Andrej Turjačan, Ravbar Adam,
 Jošt Turen za teptani rod.
 Pogasil turškemu je blisku
 Požrešni ogenj boj pri Sisku,
 Pomagal v njem je sam Gospod.

Minulost davno, burni čas,
 Ki v dóme zrl je našim dedom,
 Dejanja njih, prirode kras
 Ti našim si odprl pogledom,
 Ki dvesto let-počivaš zdaj.
 V bogastvu duševnem, ne gmótnem,
 Pa v delu brez prestanka pôtnem
 S častjo ovenčal naš si kraj.

Slavimo vrednega sinú,
 Ljubezni se čudimo nežni,
 Ki jo gojil je do rodú!
 Ob slavju kličimo hvaležni
 Rojakov mu slovenskih zbor:
 Bil vitez nisi le po krvi,
 Po duhu si nam vitez prvi,
 Na veke slavni Valvazor!

Anton Medved.

Na jutrovem.

(Potopisne in narodopisne črtice. — Spisal dr. Fr. L.)

IX. Nekaj kajirske lepote.

Da sem v Kajiri videl marsikatero znamenitost, da sem urno prehodil razne dele mesta, da sem slišal o nekaterih stvaréh, katere opisujem v teh sestavkih, za to sem dolžan dokaj zahvale vrlemu gospodu o. Frančišku Geyerju in njegovim sobratom. Imenovani mož je Ljubljčanom znan, ker je bil pred poltretjim letom tukaj z zamorskim duhovnikom o. Danijelom in imel tudi govore o afričanskih razmerah. Na gladkem licu se mu pozna še mladost, star je kakih 33 let; kostanjeva brada, dolgi, svetli lasje iste barve, zvonki glas — vse to je na možu jako prijetno in prikupljivo. Po rodu je Bavarec. Bil je živahen dijak, na monakovskem vseučilišču je živel burno dijaško življenje, bil je med tovariši lep mladenič, vedno željen, hrepeneč po blagih vzorih in vzvišenih delih. Kar začuti v sebi nepremagljiv nagib, da bi se posvetil misionstvu; klical ga je glas božji. Šel je

v Verono in se tu pripravljaj za delovanje v srednji Afriki. Mož ima tak značaj, kakoršnega nam opisuje življenjepisec Knobleharjev. Zna izvrstno precejšnje število jezikov, posebno govori tudi gladko arabski, pred vsem pa ga zanimajo narodi po navadah in lastnostih svojih. Kako me je zanimalo, da hoče čim najbolje spoznavati človeško naravo! Jednako teženje in prizadevanje hitro združi ljudi, in tako sva se tudi midva imela vedno mnogo pomeniti. Njegov predstojnik ga jako ceni, in kadar odpotuje škof Sogaro, namestuje ga o. Geyer. Prepotoval je Egipet, nekoliko Sudana in puščave; vstrajnost in neustrašenost ga bodeta pač spremljevala še mnogokrat proti jugu.

Vedno vesel in prijazen je jahal z menoj na junaku osliču in me vodil najpreje na najlepši kraj v Kajiri, na citadelo — po domače bi rekli: grad — ali k alabasterni džamiji. Ta kraj je na jutrovi strani mesta, kjer se svet vzdiguje in se polagoma dvigne